

İnsanlarda bruselyoz xəstəliyi

Bruselyoz xəstə heyvanlardan insana keçən və daha çox sümük-oynaq sistemini zədələyən yoluxucu xəstəlikdir. Xəstəliyin törədiciyi brüssella adlanan bakteriyalardır.

Bruselyoz xəstəliyi bir çox hallarda insan sağlamlığına ciddi və davamlı zərər yetirir, vaxtında müalicə olunmadıqda iş qabiliyyətinin uzun müddət ərzində itirilməsinə və hətta əlilliyə səbəb ola bilər.

Bruselyoz xəstəliyi zamanı cinsiyət və sidik ifrazat sistemi də zədələne bilər. Nadir hallarda xəstəlik

ölümlə nəticələnir. İnsanlar bruselyoz xəstəliyinə xəstə qoyunlar, keçilər, iribuynuzlu heyvanlar və donuzlardan yoluxa bilər. Yoluxma aşağıdakı hallarda baş verir:

—Qaynadılmamış və ya pasterizə olunmamış süd və süd məhsullarından (pendir, xama, yağ, qaymaq və s.) istifadə etdikdə.

—Xəstə heyvanlarla təmas zamanı, heyvanların kəsilməsi, emalı, yunun qırılması, balalama zamanı yardım göstərilməsi, xəstə heyvanlara qulluq edilməsi.

Bruselyoz xəstəliyi insandan insana keçir. Xəstə

təliyin əlamətləri insan yoluxduqdan 5-60 gündən sonra biruzə verir. Xəstəlik dalğavari hərəkət, titrətmə və üşütmə, güclü tərləmə, zəiflik və halsızlıq, bel nahiyəsində və oynaqalarda ağrılar, oynaqaların şişməsi, iş-tahsızlıq, depressiya, yuxu və diqqətin pozulması, təktək öskürəklərlə müşahidə olunur.

Bruselyozun müalicəsinə erkən başladıqda sağalma ehtimalı daha yüksəkdir. Xəstəliyin formasından asılı olaraq müalicə bir neçə həftədən, bir neçə aya qədər davam edə bilər. Xəstəliyin erkən aşkar olunması və müalicəsinin vaxtında başlanması xəstəliyin xroniki hala keçməsinin və baş verə biləcək əlilliyin qarşısını alır.

Sədiyar HÜSEYNOV,
GEM-nin şöbə müdiri.

Sadə peşə adamları

Bərbər İlah

Deyirlər sənətin yaxşısı-pisi yoxdur, onu yaxşı da, pis də edən sahibidir. Dahi Nizami demişkən:

Kamil bir palançı olsa da insan,

Yaxşıdır yarımçıq papaqçılıqdan.

İlahın sənətində kamil olması, əməksevərliyi onu bərbər İlah kimi elin gözündə ucalmışdır. Uşaqlıqdan bərbərliyə həvəsi olan İlah Cumar oğlu Məmmədov hərbi xidmətinə başa vurduqdan sonra usta yanında şagird durmaqda arzusunu gərsəkləşdirir. Məşhur usta Təmi şagirdində olan qabiliyyəti gördükdə, ondan gələcəkdə yaxşı bərbər olacağına əmin olur. Odur ki, sənətinin sirlərini

şagirdinə həvəslə öyrədir. İlah qısa müddət ərzində bacarıqlı bərbər kimi yetişir və doğulduğu Dizaxlı kəndində işləməyə başlayır. Sənətinə vurğunluqla işə girişən İlah əmək fəaliyyətini bu günə kimi Dizaxlı kəndində davam etdirir. Otuz ilə yaxındır ki, bərbər işləyən İlah, sözün həqiqi mənasında elin «sağ olun»u qazana bilib. O, yaxşı bərbər olmaqla yanaşı yaxşı dost, yaxşı eloğlu, həm də gözəl və mehriban bir ailə başçısıdır. Böyüdü bərsəyə yetirdiyi övladları da özü kimi əməksevər, sadə və səmimidir.

Cəlil KOMRADLI,
«Qəbələ»nin müxbir postunun rəhbəri.

Vergi Məcəlləsinə 2017-ci ildən qüvvəyə minəcək dəyişikliklər barədə

Vergi ödəyicilərinə

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Transfer qiymətinin tətbiqi

Dəyişiklik: Xərclərin sünü şəkildə artırılması (transfer qiymətləndirmə) hallarının qarşısının alınması məqsədilə Vergi Məcəlləsinə 13.2.65-ci, 14-1-ci və 16.1.4-1-ci maddələr əlavə edilib, 16.1.4-cü maddədə dəyişiklik edilmişdir.

Dəyişikliyin mahiyyəti: Vergi Məcəlləsinə transfer qiymətinin tətbiqi ilə bağlı edilmiş dəyişikliyin məqsədi bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəli şəxslər (şirkət və onun daimi nümayəndəliyi, eyni təsisçisi olan şirkətlər və s.) tərəfindən aparılan əməliyyatların bazar qiymətləri prinsipinə uyğun aparılmasına nəzarət etmək və bu əməliyyatlar nəticəsində vergitutma bazasının azaldılmasının qarşısını almaqdır. Transfer qiymətinin aydın olması üçün misalə nəzər yetirək:

Eyni təsisçiyə məxsus "A" şirkəti (Azərbaycan rezidenti) və "B" şirkəti (güzcətlə vergi tutulan ölkənin rezidenti) mövcuddur. "A" şirkətinin məhsulun hazırlanmasına çekdiyi xərclər 1 milyon manatdır, malların bazar qiyməti isə 2 milyon manatdır. "A" şirkəti malları "B" şirkətinə 1 milyon 100 min manat qiymət müqabilində təqdim edir, 100 min manat mənfəət əldə edir və bu mənfəətdən 20 min manat mənfəət vergisi ödəyir (100.000 * 20%). "B" şirkəti bu malları Azərbaycanda 2 milyon manata təqdim edir və 900.000 manat mənfəət əldə edir. Başqa ölkənin rezidenti olduğundan əldə etdiyi mənfəətdən Azərbaycanda mənfəət vergisi ödəmir. Beləliklə, Azərbaycan büdcəsinə ödənilməli 180.000 manat vergi bu yolla azaldılır (900.000 * 20%).

Vergi Məcəlləsinə əsasən transfer qiyməti dedikdə Vergi Məcəlləsinin 14-1.2-ci maddəsində göstərilən şəxslər istisna olmaqla, digər şəxslər arasında eyni şərtlər daxilində həyata keçirilən və müqayisə edilə bilən əməliyyatlarda təsbit olunan qiymətlərin həmin əməliyyatların sayına bölünməsi yolu ilə müəyyən edilən orta qiymət, habelə Vergi Məcəlləsinin 14-1-ci maddəsi ilə müəyyən edilən qiymət nəzərdə tutulur.

Ayrı-ayrı əməliyyatlar haqqında müqayisə edilə bilən məlumatlar mövcud olmadıqda və (və ya) rəsmi və açıq mənbələrdən malların (işlərin, xidmətlərin) Vergi Məcəlləsinin 14-1.2-ci maddəsində göstərilən şəxslər istisna olmaqla, digər şəxslər arasında təqdim edilmiş qiyməti barədə məlumat əldə etmək mümkün olmadıqda, transfer qiyməti aşağı-

dakı üsullardan biri əsasında müəyyənləşdirilir:

Vergi Məcəllənin 14.6.3.1-ci maddəsində göstərilən qaydada müəyyənləşdirilən sonrakı (təkrar) satış qiymətinə əsasən;

Vergi Məcəllənin 14.6.3.2-ci maddəsində göstərilən qaydada müəyyənləşdirilən dəyərin toplanması üsuluna əsasən;

rentabillilik üsuluna əsasən. Bu üsulla malların (işlərin, xidmətlərin) transfer qiyməti əməliyyatın tərəfi olan şəxsin əldə etdiyi mənfəətin onun ümumi xərclərində və ya gəlirlərində və ya aktivlərinin ümumi dəyərində xüsusi çəkisinin Vergi Məcəlləsinin 14-1.2-ci maddəsində göstərilən şəxslər istisna olmaqla, digər şəxslər arasında aparılan müqayisə oluna bilən əməliyyat çərçivəsində formalaşan qiymət göstəricisi ilə müqayisəsi əsasında müəyyənləşdirilir;

mənfəətin bölgüsü üsuluna əsasən. Bu üsula əsasən malların (işlərin, xidmətlərin) transfer qiyməti eyni müəssisə qrupunun üzvü olan Vergi Məcəlləsinin 14-1.2-ci maddəsində göstərilən şəxslər arasında əməliyyatlar aparıldığı zaman tərəflərdən hər birinin həmin əməliyyatlardan əldə etdiyi mənfəətin qrupun həmin əməliyyatlardan əldə etdiyi məcmu mənfəətindəki xüsusi çəkisinin Vergi Məcəlləsinin 14-1.2-ci maddəsində göstərilən şəxslər istisna olmaqla, digər şəxslər arasında aparılan müqayisə oluna bilən əməliyyatlar çərçivəsində formalaşan eyni göstərici ilə müqayisəsi əsasında müəyyənləşdirilir.

Vergi Məcəlləsinin 14-1.2-ci maddəsinə əsasən transfer qiyməti əsas götürülməklə vergilər aşağıdakı şəxslər arasında həyata keçirilən əməliyyatlardan hesablanma bilər:

Azərbaycan Respublikasının rezidenti ilə onunla qarşılıqlı surətdə asılı olan qeyri-rezident şəxslər arasında;

qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəliyi ilə həmin qeyri-rezidentin özü və ya onun başqa dövlətlərdə yerləşən hər hansı nümayəndəliyi, filiali və digər bölməsi arasında;

Azərbaycan Respublikasının rezidenti və (və ya) qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəliyi ilə güzcətlə vergi tutulan ölkələrdə təsis edilmiş (qeydiyyatdan keçmiş) subyektlər arasında.

Yuxarıda qeyd olunan şəxslər arasında aparılan əməliyyatlar zamanı vergi ödəyicisinin təqdim etdiyi mallara (işlərə, xidmətlərə) tətbiq etdiyi qiymətlər eyni əməliyyat üçün Vergi Məcəlləsinin 14-1.2-ci maddəsində

göstərilən şəxslər istisna olmaqla, digər şəxslər arasında aparılan eyni şəraitdə təşəkkül tapan qiymətlərin aşağı həddindən az olduqda, vergilər transfer qiyməti ilə, yuxarı həddindən çox olduqda isə faktiki satış qiyməti ilə hesablanır.

Transfer qiymətləri yalnız 500.000 manatlıq həddən yuxarı olan əməliyyatlara tətbiq edilir və mənfəət (gəlir) vergisinin məqsədləri üçün istifadə edilir.

Alınmış malların (işlərin, xidmətlərin) alış qiyməti eyni əməliyyat üçün Vergi Məcəlləsinin 14-1.2-ci maddəsində göstərilən şəxslər istisna olmaqla, digər şəxslər arasında aparılan eyni şəraitdə təşəkkül tapan ən yüksək qiymətdən çoxdursa və onların dəyəri gəlirdən çıxılan xərclərə aid edilmişdirsə, həmin malların (işlərin, xidmətlərin) dəyəri gəlirdən çıxılan xərclərə transfer qiyməti ilə aid edilir və vergilər yenidən hesablanır.

Transfer qiymətinin tətbiqi zamanı qiymətlərə təsir edən amillər müəyyənləşdirilərkən Vergi Məcəlləsinin 14.6.1-ci maddəsinin müddəaları tətbiq edilir.

Belə ki, malların (işlərin, xidmətlərin) bazar qiymətləri müəyyənləşdirilərkən qiymətlərə təsir edən aşağıdakı amillər nəzərə alınır:

göndərilmiş malların (görülmüş işlərin, göstərilmiş xidmətlərin) həcmi (əmtəə partiyasının həcmi);

öhdəliklərin icra olunması müddəti, ödəniş şərtləri;

mallara (işlərə, xidmətlərə) tələb və təklifin dəyişməsi, (o cümlədən istehlakçı tələbinin mövsümü olaraq artıb-azalması);

malların mənşə ölkəsi, alındığı və ya təqdim edildiyi yer;

malların (işlərin, xidmətlərin) göndərilmə şərtləri;

malların keyfiyyətinin və digər istehlak göstəricilərinin səviyyəsi;

marketing siyasətinin aparılması ilə əlaqədar olaraq analogu olmayan yeni malların (işlərin, xidmətlərin) bazara çıxarılması, yaxud malların (işlərin, xidmətlərin) yeni bazara çıxarılması, istehlakçıların tanış olması məqsədilə əmtəə nümunələrinin təqdim edilməsi;

işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi, o cümlədən təmir, tikinti, quraşdırma işləri, nəqliyyat, icarə, təhsil, tibb xidmətləri və digər sahələr üzrə bazar qiymətləri müəyyənləşdirilərkən işlərin görüldüyü, xidmətlərin göstərildiyi ərazi, onların keyfiyyət göstəriciləri və qiymətlərə təsir edən digər şərtlər nəzərə alınır.

Bununla belə, vergi ödəyicisinin malların (işlərin, xidmətlərin) transfer qiymətinin Vergi Məcəlləsində göstərilənlərdən fərqli qaydada müəyyənləşdirilməsi barədə sübutlar təqdim etmək hüququ vardır.

Malların (işlərin, xidmətlərin) transfer qiymətləri müəyyən edilərkən birja kotirovkalan haqqında rəsmi məlumat mənbələrindən,

vergi ödəyicilərinin vergi orqanına təqdim etdiyi məlumatlardan, açıq məlumat mənbələrində yerləşdirilmiş hesabatlardakı məlumatlarından və digər müvafiq məlumatlardan istifadə edilir.

Transfer qiymətlərinin müəyyən edilməsi və tətbiqi qaydası Vergilər Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilir.

Qeyd edilən müddəalara əsasən rezident vergi ödəyicisinin ölkə hüddudlarından kənarda, o cümlədən vergi sığınacağı (ofşor) hesab edilən dövlətlərdə və ya ərazilərdə təsis edilmiş vergi ödəyiciləri ilə aparılan əməliyyatlar üzrə əldə edilən gəlirlərin transfer qiymətləri tətbiq edilməklə vergiyə cəlb ediləcəkdir.

Transfer qiymətdə Avropa İttifaqına daxil olan ölkələrdə, Amerika Birləşmiş Ştatlarında və sair dövlətlərdə tətbiq olunur.

Könlüllü vergi açıqlaması

Könlüllü vergi açıqlaması sistemini tətbiqi məqsədilə beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla Vergi Məcəlləsinə 13.2.49-2-ci, 72.5-1-ci və 72.5-2-ci maddələr əlavə edilmişdir.

Könlüllü vergi açıqlaması dedikdə səyyar vergi yoxlaması başa çatdıqdan sonra yoxlama zamanı aşkar edilməyən və vergi öhdəliyinin yaranmasına səbəb olan halların vergi ödəyiciləri tərəfindən vergi orqanlarına könlüllü olaraq bəyan edilməsi nəzərdə tutulur.

Məlum olduğu kimi, vergi ödəyicilərinə aparılan səyyar vergi yoxlamalarının başa çatmasına baxmayaraq vergi orqanının əldə etdiyi mənbəyi bəlli olan hər hansı məlumat əsasında vergi ödəyicisinin gəlirlərinin və ya vergitutma obyektinin gizlədilməsinin (azaldılmasının) əlamətləri müəyyən edildikdə vergi qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş hallarda növbədən kənar vergi yoxlaması keçirilə bilər. Bu zaman keçirilən vergi yoxlaması ilə büdcədən yayındırılmış vergi məbləğləri dövlət büdcəsinə bərpa edilməklə, həmin yayındırılmış məbləğə 50 faiz miqdarında maliyyə sanksiyası tətbiq edilir.

Dəyişikliyə qədər qüvvədə olan qanunvericilikdə vergi ödəyicisi tərəfindən dəqiqləşdirilmiş vergi bəyannaməsinin səyyar vergi yoxlaması başladığı gündə vergi orqanına təqdim edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Lakin yeni dəyişiklik vergi ödəyicilərinə həm də imkan verir ki, səyyar vergi yoxlaması zamanı vergi orqanı tərəfindən aşkar edilməyən və əlavə vergi hesablanmasına səbəb olacaq halları könlüllü şəkildə bəyan etsin və səyyar vergi yoxlamasının aparıldığı dövrə görə dəqiqləşdirilmiş bəyannamə təqdim etsin. Təqdim edilmiş həmin bəyannamə üzrə yalnız könlüllü açıqlanmış vergi məbləği büdcəyə ödənilir, həmin məbləğə faiz hesablanmır və maliyyə sanksiyası tətbiq edilmir.

(Ardı var).